

AZ AUTORITATÍV SZÜLŐI STÍLUS MEGJELENÉSI FORMÁI A SZÜLŐI SZABÁLYOZÁSI GYAKORLATBAN¹

THE AUTHORITATIVE PARENTING STYLE FORMS IN PARENTAL CONTROL PRACTICE

BAGOLY ANABELLA

Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Csíkszeredai Kar

bagoly.anabella@yahoo.com

Összefoglalás

A gyermeknevelés családi gyakorlata magába foglalja a gyermekek internethasználatára vonatkozó szülői szabályozást is. A szülői attitűdök terén Diana Baumrind (1967) kutatási eredményeire alapozva, azokat kiegészítve (Maccoby1983, Becker 1964) következtetéseivel, négy szülői típust különböztethetünk meg: megengedő, laissez-faire, autoriter és autoritativ szülői magatartás modellek. Jelen dolgozatban az autoritativ szülői stílus megvalósulását, megjelenési formáit vizsgálom az IKT alapú szülői szabályozási gyakorlatban, kisvárosi környezetben. Kutatásom eszköze félig strukturált interjú, amelynek célcsoportját az V.-VIII. osztályos, 11-14 éves korosztályba tartozó gyermekek (fiúk, lányok egyaránt) szülei (édesanya) képezik.

Kulcsszavak: szülői stílus, szabályozás, szülői attitűd, internethasználat

Bevezetés

A Marc Prensky (Prensky 2001) által bevezetett internetgenerációs megnevezések (digitális bennszülött – digitális bevándorló) kapcsán a szülőket digitális bevándorlóként azonosíthatjuk, akik felnőtt korban találtak először az internethasználattal, míg gyermekeiket digitális bennszülötteknek nevezhetjük, akik bele születtek az IKT eszközök világába. Ez az internet, illetve digitális eszközök használatát illető generációs különbség széleskörű hatását fejt ki a családi életben is olyan sajátos helyzeteket idézve elő, amelyek a szülőket megpróbáltatások elé állítják. Megváltoztatják a hagyományos szülő-gyerek kapcsolatot, amely egy harmadik elemmel kiegészülve újra értelmezi a régi viszonyt: szülő-gyerek-internet.

¹ A tanulmány a Sapientia EMTE Kari TDK programjára 2019-ben készített dolgozat elemzési témaköreinek egyik fejezetét mutatja be.

Jelenlegi kutatásom célkitűzése az autoritatív szülői stílus megnyilvánulásának vizsgálata a szabályozási gyakorlatban. A gyerekek családban történő internetezési szokásaival, az internet családban kifejtett hatásával, az IKT eszközök előidézte szülő – gyerek viszony változásával több térségi kutatás is foglalkozik (Fekete 2017, Szász 2018, Lázár 2015). Azonban a szülői szabályozásra a nevelési attitűdök tükrében, specializáltan az autoritatív szülői szabályozás megjelenésére vonatkozóan kevés kutatási eredmény született.

Szakirodalmi vonatkozások

A közelmúltban végzett nemzetközi kutatások (Valcke és mtsai. 2010) eredményeként megállapították, hogy az általános iskolás gyermekek internethasználatának több mint kilencven százalékát az otthoni internetezés („home-based activity”) teszi ki. Ez a számadat egyértelműen felnagyítja a szülő szerepét a gyermek internethasználatának szabályozásában. Amennyiben a kétharmados részarányban levő, iskolában történő internetezés képviselné az IKT eszközök használatának túlnyomó részét, valószínűleg a pedagógusok szerepköréhez társítanánk az ellenőrzés feladatát, jelen esetben azonban a szülőnek kell kiemelkedőbb szerepet tulajdonítanunk.

Bizonyított a tény, hogy a szülők szabályozási stílusa befolyásolja a gyermekek internethasználatát. Valcke, Bonte, Wever és Rots (2010) aszerint tett különbséget az egyes szabályozási stílusok között, hogy milyen mértékű a szülők felügyelete a gyermek internetezése fölött. Tanulmányaik (Valcke és mtsai. 2010) következtetései közt olyan eredmények is szerepeltek, amelyek azt bizonyították, hogy egy szülő minél idősebb, annál kevésbé tájékozottabb az internethasználatot illetően és annál kevésbé szabályozza gyermekét. Saját kutatásom részelemeként is megjelenik a szülői tájékozottság fontossága a hatékony szabályozás elérésében. További következtetésként vonható le, hogy a gyermekek felismerik a szülői mediáció fontosságát, és számukra is egyértelműnek tűnik annak szükségessége, de ez a szabályozási mérték csökken a gyermek életkorának növekedésével. (Sanchez-Valle és mtsai. 2017)

Habár a szülők körében számos szabályozási stílus megjelenését észlelhetjük, kutatások bizonyítják (Kirwil 2009, Livingstone és Helsper 2008, Ofcom 2014), hogy a szülők jobban kedvelik a gyerekekkel való kommunikációt és a közös internetezést, mint a különböző megfigyelő szoftverek telepítését. Ez a megállapítás egyértelműen az autoritatív szülő stílus hatékonyságáról tanúskodik szemben az autoriter magatartási formával.

Darling (1999) és Steinberg (1993) meghatározásában a szülőség egy olyan komplex feladat, amely nagyon sok specifikus, egyénileg és közösen működő viselkedésmódot foglal magába. A szakirodalomban a kutatók két fajta szülői szerepre mutatnak rá: a materiális és a szimbolikus szerepkörökre (Livingstone - Bober 2004). A materiális szerep a fizikai számítógép, az IKT eszköz, illetve az internethozzáférés lehetőségének megteremtését foglalja magába, ezzel szemben a szimbolikus szerep az internethasználatra vonatkozó szabályozásokat jelenti. Tulajdonképpen a gyermekekkel folytatott kommunikációban, az ellenőrző szoftverek telepítésében, valamint a gyermek ellenőrzésében mutatkozik meg az utóbbi szerepkör (Sánchez-Valle és mtsai. [2018] idézi Jiménez-Iglesias – Garmendia – Casado – del – Rio 2015).

A szülői szerepkörök beazonosítása a gyermekek internethasználatában egy viszonylag új kutatási témának tekinthető. A jelenleg rendelkezésünkre álló kutatások (Livingstone 2007, Valkenburg 2002) első sorban az ellenőrzésre (control), valamint a szülői támogatásra (support by parents) összpontosítanak. Találunk olyan tanulmányokat is (Barkin és mtsai 2006), amelyekben mindkét szerepet tárgyalják. A szülői stílusok (parenting styles) azonban nem igazán kerülnek említésre. Diana Baumrind neve azok közt említhető, akik elsőként foglalkoztak a szabályozási stílusok beazonosításával.

Baumrind (1991) a szülői bánásmód szocializációs következményeire alapozva három különböző szülői típust különített el: *tekintélyelvű (autoritariánus)*, *engedékeny és mérvadó (autoritatív)*. Maccoby és Martin (1983) a korábbi eredményekre támaszkodva, Baumrind modelljét kiegészítették Becker (1964) két dimenziójával (érzelmi és kontroll dimenzió), létrehozva egy negyedik szülői típust, amelyet az involválódás hiánya, az elhanyagolás jellemez (*laissez-faire*). Mindezen kutatási eredményeket összevetve négy különböző típusba sorolhatjuk a szülőket, és állapíthatjuk meg azt a szabályozási módot, amelyet a gyermekek internethasználatában alkalmaznak: *megengedő, nemtörődöm, autoriter, autoritatív*.

Autoritatív (szabályozó) szülői stílus: magas fokú pozitív érzelmi involválódással, ugyanakkor magasfokú szabályozással jellemezhető. Fontos kiemelni, hogy az autoritatív szülőknél – az autoriterhez hasonlóan – világos szabályok mentén kialakított elvárásaik vannak, azonban ezek nem explicit módon tiltanak vagy köteleznek, sokkal inkább elvárást táplálnak a gyermekek iránt az önszabályozásra, valamint a felelősségvállalásra. Ezen stílus jegyei leginkább keretként működnek, és nem tényleges módozatokat fogalmazznak meg egyes szabályok betartására. Az autoritatív szülők leginkább gyakorlati jellegű szabályokat állítanak fel. Az autoriter stílusban megjelenő párbeszéd és kompromisszumképesség hiánya az autoritatív típus eseté-

ben ellentétes módon figyelhető meg: a szülők ugyan állítanak fel szabályokat, de azok betartása nem kötelesség, sokkal inkább törekednek azok átbeszélésére, az alkura. Baumrind (1967) következtetései arra hívták fel a figyelmet, hogy önmagában sem a megengedő, sem az autoriter stílus nem jár messzemenően kedvező következményekkel. Az autoritatív stílust a kettő együttes megvalósulásaként értelmezhetjük, amelyben a polarizált tulajdonságok árnyaltabbá válnak, megadva annak a lehetőségét, hogy az érzelmi involválódás és a kontroll hatása egyidőben érvényesüljön.

A Sapientia EMTE Csíkszeredai Karán működő „A média hatása a gyermekekre és fiatalokra” Kutatócsoport keretében több tanulmány foglalkozik a családok keretében zajló szabályozással, illetve, illetve a szülői vélekedések elemzésével (Berényi 2013, Biró 2018, Bodó 2017, Gergely 2012, 2013, 2017, Gocz 2016, Hátsek 2017, Pinti 2017). A Kutatócsoport keretében Biró A. Zoltán és Bodó Julianna publikációja (Biró – Bodó 2017) foglalkozik térségi anyag alapján a szülői stílusok vizsgálatával, illetve Bodó Julianna újabb tanulmányban a büntetés és a szülői rálátás kapcsolatát vizsgálja, szintén a szülői stílusok összefüggésében (Bodó 2018). Elemzésem a Kutatócsoport keretében kidolgozott megközelítésre alapozódik, és az autoritatív stílus megjelenési formáit vizsgálja.

A kutatás módszertana

Kutatásom a média gyerekekre és fiatalokra gyakorolt hatásával foglalkozó csíkszeredai Kutatócsoport által kidolgozott szemléleti és módszertani keretbe illeszkedik. Adatgyűjtési módszerként félig strukturált interjút alkalmaztam, ami lehetőséget biztosított a válaszadóknak véleményük és tapasztalatuk részletes kifejtésére, valamint a feldolgozás folyamatában, az elkészült interjúk szövegkorpuszát vizsgálva, implicit és explicit tartalomelemzésre is. Az interjúk alanyai minden esetben V-VIII. osztályos, általános iskolás gyermekek édesanyjai voltak, akiknek életkora a 36-46 év közötti intervallumban változott. A megkérdezettek mindegyike Kovászna megyében, Kézdivásárhelyen él, dolgozik és gyermeke is ebben a városban jár iskolába. Az adatfelvétel során összesen 10 interjú készült, az anyagot a narratívaelemzés módszerével dolgoztam fel. Mindegyik interjú azonos szerkezetet követett, amelynek alapját 4 nagyobb kérdéskör képezte: *Az ideális szülői szabályozás a gyermek IKT eszköz, illetve internethasználatát illetően; Az involválódás mértékének beazonosítása; A szabályozási gyakorlatban megjelenő szabályok, és azok bevezetési folyamata; A gyermek attitűdje a meghozott szabályokkal szemben, illetve az esetleges szabályszegést követő szülői megoldások.* A különböző témakörök további kérdésekkel egészültek ki, így

téve lehetővé a téma körül járását. Először általános megközelítésekre kérdeztem rá a célcsoport tagjainál, így haladva a személyes tapasztalatokon és a használt eljárási módszereken át, az autoritatív szülői stílus gyakorlati beazonosíthatósága felé.

A szövegkorpuszból kivonatolt kijelentéseket hat tárgykörbe csoportosítottam.

1. Az ideálisnak tartott szülői tulajdonságok felsorolásából származó állítások (*Autoritatív szülői tulajdonságok*).
2. A szülők IKT eszközökről és internethasználatról szerzett tudásukra vonatkozó állítások (*Szülői tájékozottság*).
3. A szülő és a gyermek kapcsolatára vonatkozó kijelentések (*Szülő-gyerek kapcsolat*).
4. A gyermek önmagukkal szemben felállított szabályait összefoglaló kijelentések (*Önszabályozás*).
5. A szülők által hozott, keretként szolgáló szabályok (*Keretszabályok*).
6. A szabályszegést követő szülői megoldások (*Büntetési eljárások*).

Kutatási eredmények

A városi környezetben élő édesanyákkal készített tíz interjú szövegét egységes szövegtörzsnek tekintettem, majd azon állításokat kivonatoltam, amelyek direkt vagy indirekt módon az általam vizsgált autoritatív szülői stílus valamely jellegzetességét tartalmazzák. Az így kapott állításokat 6 jól körülhatárolt témakörben osztályoztam, amelyek a következők: *Autoritatív szülői tulajdonságok; Szülői tájékozottság; Szülő-gyerek kapcsolat; Önszabályozás; Keretszabályok; Büntetési eljárások*. A tárgykörökbe történő besorolás az állítások tartalma alapján történt. Az így meghatározott hat témakörön belül szintén tartalmi kategorizálás mentén – esetenként változóan – kettő, három, illetve öt további alcsoportot különítettem el. Ebben a tanulmányban három elemzési témakör eredményeit foglalom össze: (1.) *Autoritatív szülői tulajdonságok*, (2.) *Szülő-gyerek kapcsolat*, (3.) *Keretszabályok*.

Autoritatív szülői tulajdonságok

Az első tárgykörbe tartozó állítások legnagyobb részét az interjúk során elhangzott első kérdéskör (Az ideális szülői szabályozásról alkotott elképzelés) szolgáltatta, azonban az interjúk szövegét egységes szövegtörzsként kezelve minden olyan kijelentést ide soroltam, amelyben explicit, vagy implicit módon az autoritatív stílus valamely aspektusának megfelelő tulajdonság megjelent. A tíz interjú narratívájából

összesen 80 állítást sikerült kivonatolnom, amelyeket tartalmilag további három alcsoportba osztályoztam: *Normatív elvárás, Önjellemzés, Általános erkölcsi normák*

Normatív elvárás

A kiválasztott 80 kijelentés mintegy felét teszi ki az első alcsoportba tartozó állítások összessége, számszerűen 38 állítás. Ide azok a kijelentések kerültek besorolásra, amelyekben az édesanyák saját maguk irányába megfogalmazott elvárásokat közölték, leggyakrabban implicit módon a megfogalmazással, szóhasználattal segítve a besorolást. Akár az ideálisnak tekinthető szülői stílust jellemezték, akár a saját gyakorlati módszereikről beszéltek egyfajta normát fogalmaztak meg nem csak más szülők számára, hanem burkoltan saját maguk számára is.

A legtöbb térségi kutatás nemzetközi szakirodalmat felhasználva fogalmazza meg egy ideálisan szabályozó szülő legfontosabb jellemzőit, vagy gyakran találkozhatunk a gyermekek nézőpontjából felsorolt tulajdonságokkal. Amennyiben szülők fogalmazzák meg az elvárt jellemzőket implicit módon ezek mindig tartalmazni fogják a saját magukkal szemben táplált elvárásokat.

A normatív elvárások címszóval jelzett csoport néhány kijelentését illusztrálom, néhányukat szövegkontextusban is.

- Ne csak a saját fejünkben kialakult képet állítsuk fel.
- Egy szülőnek nyitottnak kell lennie, figyelmesnek.
- Ne ijesztgessük a gyereket, hanem hívjuk fel a figyelmét.
- A szülő legyen következetes.

„Szabad az internetezés mondjuk egy órára, ha kész a házi feladat, ha el van végezve a házi munka. Viszont az sem jó, ha túl szigorúak vagyunk a gyerekekkel, ezért kell szerintem leülni, és meghallgatni az ő véleményét is, hogy ne csak a saját fejünkben kialakult képet állítsuk fel, hanem lássuk az ő gondolkodását is, tegyük a magunkévá, hogy neki mi a jó.” (Szülő 06.)

„Mindenképp, amit a legfontosabbnak tartok, az a következetesség. A szülő legyen következetes. Ha lerögzítettetek egy szabályt, és azt úgy rögzítették le, hogy a szabály megsértése következményekkel jár, akkor ezeket is be kell tartani.” (Szülő 02.)

Megfigyelhető, hogy a mondatalkotások gyakori elemei a „kell”, „muszáj”, „kéne” kifejezések, ezen kívül a felszólító módban történő fogalmazás is magas százalékban figyelhető meg. A normatív elvárások leggyakoribb elemeként a nyitottságot, figyelmet, megértést és bizalmat emelhetjük ki, amelyek a 38 kijelentés közül 12-ben szó szerinti kifejtésben szerepelnek.

Önjellemzés

Az Önjellemzés alcsoport az említett 80 kivonatolt állításnak majdnem negyedét alkotja, a maga 22 kijelentésével. Az első alcsoport állításaihoz hasonlóan a szülők azon kijelentései kerültek besorolásra, amelyek az autoritatív magatartás modell valamely elemét magukon hordozzák, megfogalmazás módjukban azonban eltérnek. Ebben az esetben a szülők önmagukról egyes szám első személyben beszéltek, módszereiket, saját tulajdonságaikat ismertették. Amennyiben a normatív elvárás alcsoport kijelentései és az önjellemzés alcsoportba sorolt állítások jelentésbéli egyezést mutatnak, levonható a következtetés, hogy a szülők saját szabályozási eljárásaikat ideálisnak tekintik. Ez az egyezés azonban nem figyelhető meg, következtetést engedve arra a megállapításra, hogy az eszmei szabályozás mindössze egy képzet, amelynek gyakorlati megvalósulása nem teljeskörű. A szülők törekednek a hatékonyság fokozására, azonban a gyakorlatban valahol hatékonyság veszteség észlelhető. Az önjellemzések során a normatív elvárások között magas arányban szereplő figyelmes, megértő tulajdonságok explicit módon nem szerepeltek, míg a bizalom, mint kiemelt fontosságú elem három édesanyjától hangzott el.

Felsorolok néhány önjellemzés alcsoportba tartozó kijelentést, egyeseket kontextusba helyezve:

- Toleráns vagyok.
- Ő is megbízott bennem, mert én megelőlegeztem a bizalmam.
- Próbálom a gyereket rávezetni az internet okos használatára.
- Nem uralom a gyereket.

„Elfogadta a szabályt, és igyekszik abba a néhány órába beleférni. Néha előfordul, hogy kér még egy kis időt, de ellenkezni nem ellenkezett azzal, amit megbeszéltünk. Ilyenkor toleráns vagyok, és hagyom én is.”

„Megmutatod mit néztél meg?” Konkrétan rákérdeztem, és megmutatta, hogy milyen videókat nézegetett akkor pillanatnyilag. Tehát ő is megbízott bennem, mert én is megelőlegeztem a bizalmam. Itt látszik meg, hogy érdemes volt bízni, mert így szó nélkül megmutatta, hogy miket nézett.”

Általános erkölcsi normák

Az autoritatív szülő tulajdonságai témakör utolsó alcsoportjába azokat a kijelentéseket soroltam, amelyeknek nem tulajdonítottam kiemelt fontosságot a szülők, csupán megemlítették őket. A kijelentések a 80 állítás pontosan negyedét tették ki, 20 kijelentést csoportosítottam ide. Ez alkalommal a szülők nem felszólítottak, nem tiltottak és nem is önmagukról beszéltek, hanem olyan általános normák-

kat fogalmaztak meg, amelyeket elengedhetetlennek tartanak egy autoritatív módon szabályozó szülő esetében. A 20 kijelentésből 7-ben szerepel a „fontos” kifejezés. Fel tárják a lehetőséget, kiemelik a fontosságot, de mégsem tanácsként, felszólításként tálalják az elmondottakat.

Általános erkölcsi normát tartalmazó kijelentések:

- Nagyon fontos a kommunikáció.
- Első sorban a megelőlegezett bizalom a fontos.
- Az ideális szülő nem uralja a gyereket.
- Fontos, hogy nyíltak legyenek egymással.

„Fontos, hogy nyíltak legyenek egymással szemben, minél többet próbáljon beszélni a gyerekekkel, mi az érdeklődési köre, ebből adódóan, ne menjen olyan oldalakra mai nem neki való. Nagyon fontos a kommunikáció, mindenképp előtérbe helyezném.”

Szülő – gyerek kapcsolat

A szülők ideális szabályozásról alkotott elképzeléseitől haladva a személyes jellemzéseken keresztül - önjellemzés, erősségek, hiányosságok igények - az autoritatív magatartás modell egy központi eleméhez értem. A felvett adatok a választott témát a szülők szempontjából közelítik meg, azonban az autoritatív stílus megvalósulásához elengedhetetlen a szülő és gyermeke között létrejövő együttműködés. A stílus alapjaként is kijelölhető közös munka, a szülő-gyerek között létrejövő konszenzus vagy legalábbis a kompromisszumos megoldásra való törekvés. Az eddigi szempont egy újabb elemmel bővülve (a gyermek jelenléte) még mindig megtartja az eredetileg vizsgált nézőpontot. Dolgozatomban a szülő-gyerek kapcsolatot, annak különböző megnyilvánulási formáit vizsgáltam, a legtöbb térségi kutatástól eltérően, nem a gyermekek, hanem szüleik szemszögéből. Az autoritatív szülői magatartás egyik legkiemelkedőbb elemét négy alcsoportra bontottam, vizsgálva a gyakorlatban megjelenő szülő – gyermek közti együttműködést: *Szülői feladatkör – gyerek szerep, Közös munka, Kölcsönös bizalom, A kommunikáció fontossága.*

Szülői feladatkör – gyerek szerep

A szülő-gyerek kapcsolat témakörében 63 kijelentést sikerült kivonatolnom, amelyek közül 17 a szülői feladatköröket tárgyalja és mindössze 3 világít rá a gyermek szerepkörére. A kijelentések tartalmi elemzését megelőzően – csupán a számszerűségben jelentkező eltérésekből – levonható a következtetés, hogy a gördülékenyen működő szülő és gyermek közti kapcsolat létrejöttéért a szülők érzik magukat

felelősnek és csekély szerepet tulajdonítanak ebben a kérdésben gyermekeiknek. Úgy véltem, hogy a szülői szerepkör beazonosítása esetén szükségszerűen vizsgálni kell a gyermekek szerepkörének kiterjedtségét is, hogy meg tudjam állapítani a szülők szerint kit terhel a felelősség a szabályozás sikeres működése érdekében.

Ismertetném néhány kijelentés által a szülői feladatköröket, a válaszadók véleményére alapozva:

- A szülő indokkal kell elmagyarázza, hogy mitől tartson a gyerek.
- A szülő rá kell vezesse a gyereket a saját szerepére.
- Próbálok nem csak szülő, hanem barát is lenni.

„Egy jó szabályozásban nem csak a szülőnek van szerepe, hanem ugyanúgy a gyerekek is. Természetesen egy gyermek nem ismeri fel a saját szerepét, így a szülő feladata, hogy rávezesse, mit is kell neki hozzátennie, hogy a kapcsolatuk gördülékenyen működjön.”

Közös munka

Kutatásom előző alcsoportjában a szülő, illetve a gyermek szerepkörét azonosítottam. Következő lépésként az autoritatív szülői magatartás legalapvetőbb tényezőjére fektetve hangsúlyt – a közös munkára – a kivonatolt állítások közül kiválogattam azokat, amelyekben célcsoportom tagjai megjelölték az együttműködés fontosságát. A külön is körvonalazódott feladatokon kívül a megkérdezettek legnagyobb részének elmondása alapján a közös munka biztosítja a hatékony internethasználatra vonatkozó szabályozás alapját. A szülő–gyerek témakörben összegyűjtött 63 kijelentésből 12 alkalommal hangzott el – explicit módon kifejezve – hogy milyen fontos a közös munka.

- A szabály kialakítása közös,
- Szoktunk közösen internetezni.
- Közös határozat alapján hozzák meg a szabályokat.

„Véleményem szerint a jó szabályozás az, amikor a gyerek és a szülő együtt leülnek, és közös határozat alapján hozzák meg a szabályokat. Nem csak az van, amit a szülő a fejébe vesz, hanem figyelembe veszi azt is, hogy a gyermeknek mi a jó, milyen igényei vannak.”

A szövegkörnyezetbe helyezett kijelentésen kívül a teljes szövegrész értelmezhető a közös munka fontosságát hangsúlyozó narratíva részletnek. Míg az „együtt leülnek” és a „közös határozat” kifejezések direkt módon fejezik ki a közös feladatvégzés erejét, addig a részlet utolsó mondata implicit módon támasztja alá ugyan ezt: a szülő beszélje meg gyermekével a szabályt, amit hozni készül, kérje ki véleményét

és mérje fel a gyermek igényét, vagyis ne egyedül döntsön, hanem igyekezzen a gyermekével megegyezésre jutni.

A szülő és gyermek szerepköreinek beazonosításával összekapcsolva a jelen egységet a következő összefüggés állapítható meg: amennyiben a megkérdezett édesanyák meglehetősen magas részaránya felismeri az autoritatív magatartásra jellemző közös munka és közös szabályozás jelentőségét, valamint az előbbi következtetéssel kapcsolatban úgy vélik a szülők, hogy a hatékony szabályozás felelőssége leginkább őket terheli, akkor megállapítható egy magas valószínűségi ráta, hogy a szülőknek lehetőségük van az autoritatív szabályozás megvalósítására. Felismerik a szükségét, látják magukban a potenciált, és saját feladatuknak érzik a lehetőség kihasználását. Ezen gondolatmenet alapján haladva a szabályozásban elérhető hatékonysági mutató jó eséllyel feljavítható.

Kölcsönös bizalom

A bizalom, mint kulcsszó, nem először előforduló kifejezés az általam vizsgált témában. Az ideálisan szabályozó szülők tulajdonságainak felsorolásakor szintén kiemelt jelentőséget tulajdonítottak a válaszadók a bizalomnak, majd a gyermekükkel kapcsolatban is a bizalmat említették. A kivonatolt 63 kijelentés kevesebb, mint negyede nyíltan vagy burkoltan, de a szülő–gyerek közti bizalmat hangsúlyozta. Míg az első alcsoport vizsgálatának eredményeképpen arra jutottam, hogy a szülők magukra veszik a felelősséget, jelen esetben gyakoribb az olyan kijelentések előfordulása, ami a gyermekek szerepét is említi.

- Fontos, hogy kölcsönösen megbízzunk egymásban.
- Megbízunk a gyerekekben, és a gyerek is bízson bennem.
- A jól működő szabályozás alapja a kölcsönös bizalom.

„Próbálok nem csak szülő, hanem barát is lenni, ahhoz, hogy kölcsönösen megbízzunk egymásban, hogy megbízzak a gyerekekben, a gyerek is megbízhasson bennem, tudjunk megbeszélni mindent, minden problémát, jót és rosszat.”

Az explicit módon kijelentett bizalom mellett, latens tartalomelemzés során még egy hangsúlyos elemet fedezhetünk fel: „tudjunk megbeszélni mindent”, bizalom nélkül a megbeszélés sem valósulhat meg akadálymentesen.

A kommunikáció fontossága

A hangsúlyozott bizalom és együttműködés egyik alappilére jelenik meg legmagasabb arányban a kiválasztott 63 állítás közül. A válaszadók több mint fele emelte ki a kommunikációt fontosnak, vagy a legfontosabbnak. Ebben a témakörben

elkülönített 4 alcsoport mindegyike összefüggésben áll, együtt képezve egy egységes szabályozási eljárást. Az ide tartozó 23 állítás kulcsszavaként a „megbeszéltük” kifejezés emelhető ki, ami egyidőben jelenti a kommunikációt és a közös munkát is. A kommunikációra utaló *megbeszéltük*, *megtárgyaltuk*, *beszéltünk*, *megkérdeztem*, *elmondta* kifejezések tömkelege jelenik meg az említett 23 kijelentésben.

- Mindent meg kell beszélni a gyerekekkel.
- A szabályozásnál az a fontos, hogy megbeszéljük a gyerekekkel.
- Megkérdeztem, hogy mi a véleménye az adott helyzetről.

„Sokszor láttam azt, hogy nagyon sok figyelmet szentel a telefonjának. Nem volt különösebb szidás vagy büntetés ezért, csak megbeszéltük és megkértem, hogy figyeljen erre.”

Keretszabályok

Kutatásom során összegyűjtött interjúk elemzésekor az elkülönített hat témakör ötödik csoportját nem osztottam további alcsoportokra az egységesség következtében. A keretszabályok – az önszabályozáshoz hasonlóan – az autoritatív szülői szabályozási stílus alap elemét képviselik. Az autoritatív módon felállított szabályok nem kötelesség jellegűek, sokkal inkább támpontokat jelentenek a gyermek számára, mintegy keretként szolgálnak, amelyek mentén kialakíthatják saját önszabályozási eljárásaikat. Mivel nem annyira kötött és megváltoztathatatlan szabályokkal állunk szemben, mint az autoriter szabályozás esetén, ezért a gyermeknek sok esetben lehetősége van saját gondolataival elősegíteni a szabályozás hatékonyságát. A városi térségben élő édesanyákkal készített interjúk mindegyikében az internetezés, illetve az IKT eszközök szabad használata feltételhez kötött volt. Nem meghatározott időpontokban használhatták a gyerekek a digitális eszközöket, hanem miután a prioritást élvező feladatokat elvégezték, lehetőséget kaptak az internetezésre. Ezáltal a szülők nem tényleges szabályok elé állították gyerekeiket, hanem megadták nekik a lehetőséget arra, hogy idejüket saját maguk osszák be.

Az interjúk mindegyikében a beteljesítendő feltétel a tanulás, illetve a gyerekre bízott házimunka elvégzése volt. A szülők gyermekeik első számú kötelezettségeinek minden esetben a tanulást tekintették. Gyakran említésre került, hogy a számítógéphasználat a tanulás rovására mehet, illetve amíg a gyermek a leckét készíti, nem használhatja sőt, magánál sem tarthatja mobiltelefonját. A hatékonyság növelése érdekében kellett a gyermekeknek ezeket a szabályokat betartaniuk. Az IKT eszköz a figyelem megosztására kényszeríti a gyerekeket a szülők állítása szerint.

- Miután kész van minden házi feladat, szabadon azt csinál, amit akar.
- Ha meg van a lecke, lehet internetezni.
- Ha meg van a feladataival, hamarabb végzett a házimunkával, akkor több időt tölthet az IKT eszközökkel.

Összegzés

Az elemzés alapján megállapítható, hogy a kisvárosi térségben végzett kutatás alanyainak szabályozásában – városban élő édesanyák, V-VIII. osztályos gyerekek szülei – meglepően sok autoritatív stílusjegy jelent meg. A közös szabályhozás, a problémák megbeszélése, a kommunikáció jelentősége, a bizalom hangsúlyozása, keretszabályok alkalmazása, gyermek önszabályozásra való nevelése mind az autoritatív szabályozási stílus ismertetőjegyei, amelyek számos esetben megjelentek a válaszadók szabályozási eljárásaiban is.

A kutatási eredmények átgondolása és értelmezése lehetőséget ad számos következtetés levonására és további kutatási feladatok körvonalazására. Az általam végzett térségi kutatás kapcsán három megállapítást szeretnék tenni:

- A szülőknek azon korcsoportjánál, amelyet kutatásom során vizsgáltam (36-46 év közötti édesanyák, V-VIII. osztályos gyermekek szülei) határozott jelei jelentkeztek az autoritatív szülői stílusnak.
- Nem vonhatunk le egyértelmű következtetést arra vonatkozóan, hogy ezek a kijelentések csak megfogalmazódnak a szülőkben vagy gyakorlatba ültetve is megjelennek.
- Az autoritatív stílusjegyekben gazdag szülői szabályozások esetén a leggyakrabban megjelenő autoritatív jellegzetesség a szülő-gyermek közti együttműködés és bizalom. A dolgozatom tematikus felosztásában több témakör, illetve alcsoport kulcsszavaként szerepel a szülő-gyermek kapcsolatban elengedhetetlen bizalom, valamint többször is hangsúlyozzák a válaszadók, hogy a közösen meghozott döntések, a megbeszélés, a közös szabályozás a legcélravezetőbb.

Az általam választott kutatási téma további vizsgálati lehetőségekre hívja fel a figyelmet. Érdemes lenne az autoritatív szülői szabályozás gyakorlati megvalósulását más korosztályba tartozó gyermekek szüleinél vizsgálni. Szintén egy újszerű vizsgálati téma lehetne: családon belül a férfiak és nők magatartásbeli különbsége, autoritatív szabályozási stílushoz való viszonyulása. Vizsgálni lehetne az autoritatív stílus megvalósu-

lását az édesapák és édesanyák szabályozásában külön-külön, majd összehasonlítni az eredményeket, melyik szülő inkább autoritatív? A rurális térségben élő édesanyák internethasználatra vonatkozó szabályozásában megjelenő autoritatív jegyek szintén vizsgálhatók, összehasonlításként a városi környezetben élők szabályozásával.

Irodalomjegyzék

- Barkin, S. Ip, E., Richardson, I., Klinepeter, S. (2006): Parental media mediation styles for children aged 2 to 11 years. *Pediatrics Adolescents*, 160, pp. 395-401.
- Baumrind, D. (1967): Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. *Genetic Psychology Monographs*, 75, pp. 43-88.
- Baumrind, D. (1991): The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11, pp. 55-95.
- Becker, W. C. (1964): Consequences of different kinds of parental discipline. In: Hoffman, M. L. – Hoffman, L. W. (eds.): *Review of child development research*. Vol. 1. New York, Russel Sage Foundation.
- Berényi H. (2013): Szülő gyerek kapcsolatok és az internet. Elemzés VII. osztályos tanulók körében. In: Biró A. Z. – Bodó J. (szerk.) *2013 Internethasználat vidéki térségben. A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Státus kiadó, Csíkszereda, pp. 67-87.
- Biró A. Z. (2018): Szülők viszonyulása a digitális eszközök és tartalmak használatához vidéki térségben. In: Biró. A. Z. – Bodó J. (szerk.) *2018 Kínálatok és választások. A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Státus kiadó, Csíkszereda, pp. 131-143.
- Biró A. Z. – Bodó J. (2017): Szülői stílusok és internethasználat vidéki térségben. In: Biró A. Z. - Bodó J. (szerk.) *Eszközök és tartalmak. A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Csíkszereda, Státus kiadó, pp. 95-123.
- Bodó J. (2017): Az iskola feladatvállalásáról szóló szülői vélekedések a gyermekek internethasználatára kapcsán. In: Biró A. Z. - Bodó, J. (szerk.) *2017 Internet az iskolában, internet a családban – A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Státus kiadó, Csíkszereda, pp.126-127.
- Darling, N. - Steinberg, L. (1993): Parenting style as context: an integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), pp. 487-496.
- Darling, N. (1999): Parenting style and its correlates. Retrieved on March 1, 2009 from. <http://ceep.crc.uiuc.edu/eecearchive/digests/1999/darlin99.pdf>.

- Fekete D. I. (2017): Az IKT eszközhasználat hatása a szülő-gyerek kapcsolatra és a családi szocializációra rurális térségben kora serdülőkorú (14-15 éves) gyerekek esetében. In: Biró A. Z. - Bodó J. (szerk.) 2017. *Internet az iskolában, internet a családban– A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Státus kiadó, Csíkszereda, pp. 111-116.
- Gergely O. (2012): A család – főszereplő vagy statisztika? *A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*, In: Gergely O. (szerk.) *A média hatása gyermekekre és fiatalokra – Konferencia*, Csíkszereda, 2012. május 7-8. Csíkszereda, Státus kiadó, pp. 130-141.
- Gergely O. (2013): Korlát vagy mentőöv? A szülők szerepe a tanulók médiahasználatában. In: Biró A. Z. – Gergely O. (szerk.) *Ártalmas vagy hasznos internet? A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Státus Kiadó, Csíkszereda, pp.116-131.
- Gergely O. (2017): Okos kölykök? A Smartphone-generációról pedagógusi és szülői szemmel. In: Biró A. Z. - Bodó J. (szerk.) *Eszközök és tartalmak. A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Csíkszereda, Státus Kiadó, pp. 127-139.
- Gocz I. (2016): Internethasználat szülői szemmel. In: Biró A. Z. – Bodó J. (szerk.) *Internet – iskola – anyanyelv. A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Státus kiadó, Csíkszereda, pp. 165-187.
- Hátsek K. M. (2017): Digitális tankönyvek – szülői percepciók. In: Biró A. Z. – Bodó J. (szerk.) 2017 *Eszközök és tartalmak. A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Státus kiadó, Csíkszereda, pp. 149-157.
- Hátsek K. M (2017): Szülői mértékletesség a digitális tankönyvek használatában. In: Biró A. Z. – Bodó J. (szerk.)2017 *Internet az iskolában, internet a családban. A media hatása a gyermekekre és a fiatalokra*. Státus kiadó, Csíkszereda, pp.76-83.
- Lázár Cs. (2015): Szülők kontra gyerekek – a telekommunikációs eszközök használatáról. In: Biró A. Z. - Gergely O. (szerk.) 2015 *Kihívások és megoldások. A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Csíkszereda, Státus kiadó, pp. 178-186.
- Livingstone, S. – Bober, M. (2004): UK children go online. Surveying the experiences of young people and their parents. LSE Research Report. <http://eprints.lse.ac.uk/395/1/UKCGOsurveyreport.pdf> Letöltve: 2017. május
- Livingstone, S. (2007): *Strategies of parental regulation in the media-rich home. Computers in Human Behavior* 23, pp. 920-941.
- Maccoby, E. E. – Martin, J. A. (1983): Socialization in the context of the family: parent-child interaction. In: Mussen, P. H. (ed.): *Handbook of child psychology*, Vol.4.1-101.New-York, Wiley

- Pinti Zs. (2017): A szülők viszonyulása gyerekeik internethasználatához. In: Biró A. Z. – Bodó J. (szerk.) *Eszközök és tartalmak. A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Státus kiadó, Csíkszereda, pp. 190-196.
- Pinti Zs. (2017): IKT eszközök használatával kapcsolatos szülői szabályozás háromszéki rurális térségben. Diplomamunka, Sapientia EMTE, Csíkszeredai Kar, kézirat
- Prensky, M. (2001): Digital natives, digital immigrants, part II: do they really think differently? On the Horizon (MCB University Press, Vol. 9 No. 5, October 2001)
- Rushkoff, D. (1997): *Ecstasy club*. San Francisco: Harper San Francisco.
- Szász M. M. (2018): Az IKT eszközök megnyitották a lehetőségeket. In: Biró A. Z. – Bodó J. (szerk.) *2018 Kínálatok és választások. A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Státus kiadó, Csíkszereda, pp. 159-165.
- Sanchez-Valle, M., de-Frutos-Torres, B., Vazquez-Barrío, T. (2017): Parent's Influence on Acquiring Critical Internet Skills. In: *Comunicar*, Vol. 25 No. 53, 2017 Media Education Research Journal, pp.103-111.
- Valcke, M. – Bonte, S. - De Wever, B. - Rots, I. (2010): Internet parenting styles and the impact on Internet use of primary school children. *Computers & Education*, 55, pp. 454-464.
- Valkenburg, P. (2002): *Screen-kids: Theories about children and media* – Amsterdam: Boom.

Abstract

The practice of growing children includes rules of parents, concerning their children's internet use. Based on the study conducted by Diana Baumrind (1967) on parental attitude and the results of Maccoby (1983) and Becker (1964). We can distinguish 4 different types of parents: permissive, laissez-faire, authoritative and authoritarian. The present study aims to examine the authoritative parenting style, both the forms of its appearance and its practice in urban environment. Data collection instruments include semi-structured interviews with the parents (mothers) of children aged between 11 and 14, attending grades 5 to 8.

Keywords: parenting style, rules, parental attitude, internet use